

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

О. В. СОЛОВЕЙ, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктор філософії)

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

В статті досліджується методика оцінки ефективності функціонування ринку сільськогосподарської продукції. Стверджується, що головним показником є ємність ринку. До решти показників ефективності функціонування ринку сільськогосподарської продукції пропонується віднести: обсяг пропозиції, динаміку цін та конкурентну структуру ринку.

Ключові слова: ринок, ефективність, оцінка, ємність, пропозиція, ціна, конкурентна структура

Постановка проблеми. Ринок сільськогосподарської продукції займає важливе місце у системі національних галузевих ринків. Це обумовлено багатьма причинами найважливішими серед яких є наступні: (1) пропозиція сільськогосподарської продукції, що формується національними товаровиробниками, є фундаментом національної продовольчої безпеки, та визначає спроможність економіки сільського господарства не лише забезпечувати внутрішні потреби, а й експортувати продукцію, (2) попит на сільськогосподарську продукцію визначає ємність національного продовольчого ринку, його структуру, а його вартісна величина відображає спроможність громадян країни задовольняти свої продовольчі потреби, (3) цінова динаміка на ринку сільськогосподарської продукції є оперативним маркером його кон'юнктури, показником стабільності пропозиції та попиту, конкурентної структури, ефективності державної аграрної політики тощо. Тому обґрунтування методів оцінки ефективності функціонування ринку сільськогосподарської продукції є важливим дослідницьким завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективність, як наукова категорія, є об'єктом постійної уваги збоку дослідників, які намагаються забезпечити наукове обґрунтування підвищення ефективності використання та розподілу обмежених ресурсів – основу економічного прогресу. В даному контексті важливим дослідницьким завданням є з'ясування умов та факторів ефективного функціонування галузевих ринків. З останніх публікацій на дану тематику звертають на себе увагу праці Мороза О. В., Логоші Р. В. та Підвальної О. Г. [1], Скрильник А. С., Мотієнко Я. П. та Мирошніченко Т. В. [2], Микуланинець С. [3], Даляк Н., Науменко В., Лозінської Т., Бусаревої Т., Казак О. та Толкачової Г. [4], Пігуля Є. І. [5] та ін.

Методика досліджень. Методичною основою дослідження є економічна теорія, вітчизняна нормативна база, праці українських вчених з питань

ефективності функціонування галузевих ринків. В процесі дослідження використовувалися такі методи: монографічний, абстрактно-логічний, дедуктивний, порівняння та ін.

Результати досліджень. Головним показником ефективності функціонування будь якого ринку, в тому числі і товарного, є розміри попиту. Наприклад, Скрильник А. С., Мотієнко Я. П. та Мирошніченко Т. В. в даному контексті справедливо відмічають, що одним із основних показників порівняння ефективності організації діяльності споживчого ринку є обсяги роздрібного товарообігу на 1 мешканця [2]. Ємність ринку показує, скільки товарів у натуральному вираженні споживається за період часу на конкретному ринку, чи яку суму виручки отримують оператори, якщо ємність ринку визначено у грошовому вираженні [6]. Попит на ринку сільськогосподарської продукції формується за рахунок споживачів внутрішнього і закордонного ринку.

Виходячи із стратегічного завдання формування стійкої до зовнішніх викликів національної економічної системи, безальтернативною умовою ефективного функціонування ринку сільськогосподарської продукції, є розвиток високої ємності саме внутрішнього ринку. За рахунок попиту внутрішніх споживачів. Оптові закупівлі сільськогосподарської продукції промисловими і сільськогосподарськими виробниками, як продукції проміжного (виробничого) використання, та організаціями роздрібною торгівлі, спрямовані переважно на задоволення кінцевого попиту – продовольчого попиту українських домогосподарств.

За нинішніх обставин прогнозування ринкової кон'юнктури в українській економіці не видається можливим. Разом з тим, оцінка потенційних обсягів попиту, пропозиції, цін та конкурентної структури на ринку сільськогосподарської продукції є важливим дослідницьким завданням вирішення якого полягає у, принаймні, спробах розробки багатоваріантних сценаріїв. Зважаючи на неухильний курс України в напрямку поглиблення євроінтеграційних процесів, в основі розробки таких сценаріїв має бути орієнтація на формування соціально-, економічно- та екологічно-збалансованих виробничих систем. Іншими словами, мова йде про врахування принципів сталого розвитку. Тому в якості методичної основи обґрунтування цільових орієнтирів продовольчого попиту українських домогосподарств доцільно звернутися до Національної доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна».

В описі «Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства» знаходимо завдання «2.1. Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково-обґрунтованих норм для всіх верств населення», індикатори та їх цільові значення (табл. 1.). Наразі, враховуючи фактор російсько-української війни, в якості цільового орієнтира слід зупинитися на показниках 2020 року, які не були досягнуті навіть у довоєнний період [8]. Фокусування уваги в Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» саме на цих видах продовольства пояснюється їхньою незамінною харчовою цінністю в структурі раціону людини та недостатніми обсягами споживання. Цільові орієнтири подушового споживання базових видів продовольства є відправною точкою розрахунку відповідних фондів споживання та обсягів сільськогосподарського виробництва.

Табл. 1. Цільові значення індикаторів доступності збалансованого харчування на рівні науково-обґрунтованих норм для всіх верств населення, кг на 1 особу за рік

Споживання продовольства	Рік			
	2015	2020	2025	2030
Споживання м'яса	51	61	71	80
Споживання молока	210	270	320	380
Споживання фруктів	51	65	78	90

Примітка. * – побудовано автором за даними [7]

Для досягнення цільових обсягів ключового показника ефективності ринку – ємності внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції через механізми стимулювання попиту, необхідно забезпечити адекватні розміри наступного показника ефективності ринку – пропозиції на ринку сільськогосподарської продукції.

Виходячи із концептуальних засад національної продовольчої безпеки, достатні обсяги пропозиції базових видів продовольства мають забезпечуватися власними силами. Тобто мова йде про самозабезпечення. Як йдеться в Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року, надійне забезпечення населення країни продовольством та збереження ресурсних можливостей для досягнення такої цілі майбутніми поколіннями має стратегічне значення, оскільки від цього залежить не лише продовольча, а і національна безпека України [9]. Слід також враховувати той незаперечний факт, що галузь сільського господарства України відіграє важливу роль у забезпеченні не лише національної, але і глобальної продовольчої безпеки [10].

У сукупності це означає, що ринок сільськогосподарської продукції України можна вважати ефективним лише в тому випадку, коли розмір пропозиції на ньому достатній для повного задоволення внутрішніх продовольчих потреб та забезпечення таких обсягів експорту агропродовольчої продукції, які дозволяють не зменшувати частку вітчизняних виробників на глобальному продовольчому ринку. Для досягнення таких амбітних цілей в описі «Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства» знаходимо завдання «2.2. Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій», індикатори та їх цільові значення (табл. 2).

Табл. 2. Цільові значення індикаторів продуктивності сільського господарства

Показник продуктивності	Рік			
	2015	2020	2025	2030
Продуктивність праці в сільському господарстві, тис. дол. США на одного зайнятого	8,7	10	12,5	15
Індекс сільськогосподарської продукції, %	95,2	102	102	102

Примітка. * – побудовано автором за даними [7]

Актуальним завданням українських аграріїв є вихід на цільове значення продуктивності праці на рівні 2015 р. [11] та підтримання стійких темпів зростання випуску сільськогосподарської продукції не нижче 102 % на рік.

На нашу думку, третім показником ефективності функціонування ринку сільськогосподарської продукції є динаміка цін. Поза всяким сумнівом – роздрібні ціни продовольчих товарів (RP_{fp}) є функцією оптових цін на сільськогосподарську продукцію (WP_{ap}):

$$RP_{fp} = f(WP_{ap})$$

А тому стабільність роздрібних продовольчих цін, як завдання 2.4 «Цілі 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства» (рис. 1), прямо залежить від стабільності оптових цін на сільськогосподарську продукцію.

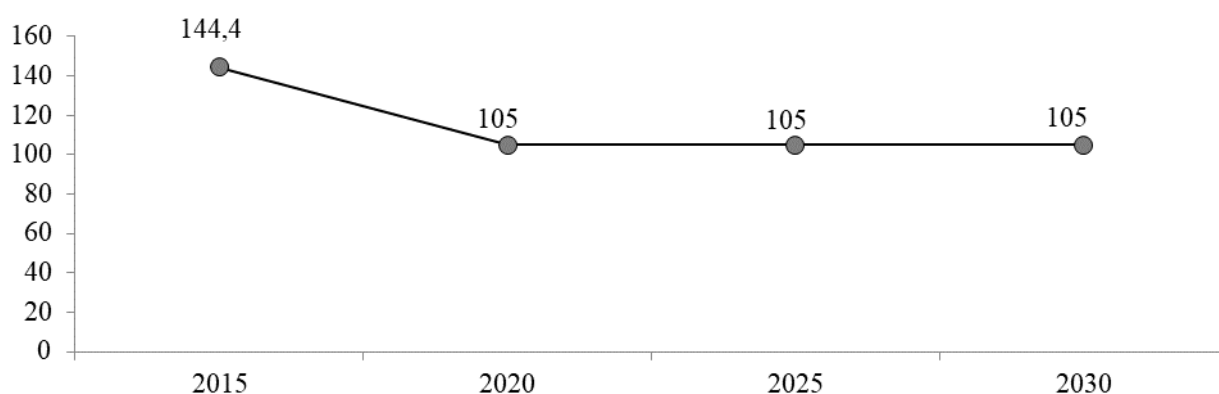

Рис. 1. Цільові значення індикатора 2.4.1. «Волатильність цін на продукти харчування», індекс споживчих цін на продукти харчування (середньорічний), %*

*Примітка. * – побудовано автором за даними [7]*

Зважаючи на нинішні темпи продовольчої інфляції, це надзвичайно актуальне завдання в контексті забезпечення ефективності ринку сільськогосподарської продукції. Наприклад, тільки в 2024 р. річний приріст споживчих цін на продукти харчування та безалкогольні напої склав 114,1 %, а за період 2022–2024 рр. – 159,5 % [12]. Тому, в даному контексті, актуальним завданням є утримання споживчих продовольчих цін в межах повзучої інфляції. Тобто не вище 109 % на рік. Нарешті четвертим показником, за яким можна здійснювати оцінку ефективності ринку сільськогосподарської продукції, є рівень ринкової концентрації.

Найвищий рівень ефективності функціонування будь якого ринку забезпечується лише при умові досконалої конкуренції. Головним фактором впливу на стан ринкової конкуренції є рівень концентрації ринку. Концентрація ринку – це частина ринкової частки певного ринку, яка належить невеликій кількості підприємств; в економіці концентрація ринку є функцією кількості фірм та їх відповідної частки в загальному обсязі виробництва (або, загальних потужностей або загальних резервів) на ринку [13].

В умовах досконалої конкуренції кожному окремо взятому ринковому агенту належить така частка ринку, що не дозволяє йому впливати на процес ринкового ціноутворення. Разом з тим слід пам'ятати, що між конкуренцією та монополією існує діалектична суперечність – конкуренція породжує монополію, але, породжена конкуренцією, монополія знищує конкуренцію. Адже якщо конкуренція – це боротьба, змагання. То результатом будь якого боротьби є переможець і переможений. Логічно, що впродовж тривалого періоду часу на будь якому ринку, за відсутності правових лімітів на рівень ринкової влади (ринкової концентрації), успішна конкурентна боротьба неухильно веде до зменшення кількості ринкових агентів. І на якомусь етапі залишається така їхня кількість, яка дозволяє здійснювати вплив на процес ринкового ціноутворення. Тобто, утворюється найпростіша модель монополії – картель. Як справедливо відмічає з даного приводу Кирилюк А.О.: «Загострення конкуренції між товаровиробниками стає основним чинником консолідації та об'єднання різних суб'єктів господарювання, бо саме це є одним із поширених шляхів підвищення конкурентоспроможності, що, у свою чергу, приводить до підвищення рівня ринкової концентрації» [14].

Попередньо ми припустили, що ринок сільськогосподарської продукції України функціонує на засадах досконалої конкуренції. Адже станом на початок 2025 р. він був представлений 38,4 тис. сільськогосподарських підприємств та 21,5 тис. фізичних осіб підприємців. Проте його конкурентна структура не є сталою величиною. І причина цього – великі землевласники. Насамперед, агрохолдинги. До агрохолдингів України зараховуються підприємства із земельним банком у понад 100 тис. га. Проте останнім часом тенденція змінилася і спостерігається зниження накопичення земельних ресурсів великими агрокорпораціями. Натомість, значна увага направлена на ефективне вирощування сільськогосподарської продукції [15].

До ТОП-15 агрохолдингів України за версією Ukrainian Business Award потрапили: НІБУЛОН, МХП, ЛНЗ, Kernel, Укрпромінвест-Агро, Астарта-Київ, Prometey, Agroprosperis, Контінентал Фармерз Груп, UkrLandFarming, KSG Agro, ІМК, Епіцентр Агро, HarvEast а також AgroVista. Їх сукупний земельний банк становить 2883,9 тис. га [16].

Наявність агрохолдингів означає, що в окремих сегментах ринку сільськогосподарської продукції, наприклад, на ринку зерна, насіння і плодів олійних культур тощо, – може мати місце такий рівень ринкової концентрації при якому досконала конкуренція відсутня, натомість гіпотетично з'являється можливість картельних змов та олігополістичної конкуренції. Це також означає, що аналіз показників ринкової концентрації ринку сільськогосподарської продукції є важливим завданням в контексті тематичної спрямованості дослідження.

Литвиненко Л. І. та Пилипенко Г. М. вважають, що показники ринкової концентрації можна поділити на абсолютні і відносні:

– абсолютні показники оцінюють кількість фірм на ринку і сукупну частку, що на них припадає: крива концентрації (графічний метод), коефіцієнт

концентрації, коефіцієнт Лінда, індекс Харфіндела-Хіршмана, Індекс Розенблюта-Холла-Тайдмана, індекс ентропії;

– відносні показники характеризують ступінь нерівномірності розподілу ринкових часток і співвідношення окремих фірм між собою: крива Лоренца, коефіцієнт варіації, дисперсія логарифмів, індекс Джині [17].

Важливе уточнення щодо індексу концентрації пропонує Титаренко В.: «Одним з перших та найбільш поширеним методом визначення рівня концентрації є Індекс концентрації. Він відображає сукупну частку наперед визначеної кількості найбільших фірм на ринку. На практиці найчастіше використовується визначення рівня концентрації для 4 компаній. Водночас зустрічаються індекси концентрації для для трьох, чотирьох і т.д. фірм. Очевидно, що при наближенні до 100 та більше фірм чутливість індексу стає меншою 1 % і практичне значення втрачається» [18].

Зважаючи на організаційні особливості вітчизняного агробізнесу та кількість його суб'єктів, для оцінки рівня концентрації на ринку сільськогосподарської продукції доцільно звернутися до другого, за рівнем поширення, показника – індекс Херфіндаля-Хіршмана (Herfindahl-Hirschman index):

$$HHI = \sum_{i=1}^N (MS_i)^2$$

де: HHI – індекс Херфіндаля-Хіршмана;

MS_i – ринкова частка i -ої фірми на ринку;

N – кількість фірм [19].

Наявність умов для зростання концентрації на ринку сільськогосподарської продукції України означає, з одного боку, необхідність адаптації національного Антимонопольного законодавства до нових викликів, а з іншого – необхідність підтримки багатоукладності сільськогосподарського виробництва. Насамперед, малі організаційні форми сільськогосподарського виробництва – господарства населення, сімейні ферми, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи тощо. Адже саме вони забезпечують умови досконалої конкуренції у таких галузях сільського господарства як картоплярство, овочівництво, плодово-ягідне виробництво, молочне скотарство, виробництво яєць пташиних, вовни та меду.

Висновки. 1. Головним показником ефективності функціонування ринку сільськогосподарської продукції є його ємність, кількісним вираженням якої є розміри попиту на відповідну продукцію. До решти показників ефективності функціонування ринку сільськогосподарської продукції слід віднести: пропозицію, ціни та конкурентну структуру ринку сільськогосподарської продукції.

2. В якості методичної основи для обґрунтування цільових обсягів попиту та пропозиції на ринку сільськогосподарської продукції, і споживчих продовольчих цін, доцільно керуватися матеріалами Національної доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» в частині «Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства»:

– враховуючи фактор російсько-української війни, в якості цільового орієнтира попиту на сільськогосподарську продукцію, доцільно зупинитися на планових значеннях індикаторів доступності збалансованого харчування для всіх верств населення для 2020 року;

– враховуючи фактор російсько-української війни, в якості цільового орієнтира пропозиції сільськогосподарської продукції, доцільно зупинитися на плановому показникові продуктивність праці в сільському господарстві для 2015 р. та підтриманні стійких темпів зростання випуску сільськогосподарської продукції не нижче 102 % на рік;

– враховуючи нинішні темпи інфляції, спровоковані російсько-українською війною, в якості цільового орієнтира індикатора «волатильність цін на продукти харчування» доцільно прийняти утримання річного приросту споживчих продовольчих цін не вище 109 %;

– зважаючи на організаційні особливості вітчизняного агробізнесу та кількість його суб'єктів, для оцінки рівня концентрації на ринку сільськогосподарської продукції доцільно використовувати індекс Херфіндала-Хіршмана.

Література:

1. Мороз О. В., Логоша Р. В., Підвальна О. Г. Опис моделі еквівалентності ринкового обміну на прикладі ринку овочевої продукції України. *Економіка АПК*. 2018. Том 25. № 10. С. 15–25. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201810015>

2. Скрильник А. С., Мотієнко Я. П., Мирошніченко Т. В. Оцінювання ємності споживчого ринку товарів і послуг в містах України. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.50

3. Микуланинець С. Порівняльний аналіз типів ринкових структур. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 31. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-23>

4. Даляк Н., Науменко В., Лозинська Т., Бусарева Т., Казак О., Толкачова Г. Економетрична оцінка ефективності та волатильності фондового ринку в Україні. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 5(52). С. 150–161. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4110>

5. Пігуль Є. І. Методичний підхід до оцінки ефективності функціонування ринку праці в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 10. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15314496>

6. Ємність ринку: як обчислюється і для чого використовується [Електронний ресурс]. PRO-CONSULTING, 18.01.2023. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/emkost-rynka-kak-vychislyaetsya-i-dlya-chego-ispolzuesya> (дата звернення 12.10.2025)

7. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [Електронний ресурс], 12.09.2017. URL: <https://me.gov.ua/view/22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb> (дата звернення 12.10.2025)

8. Статистичний збірник «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України» [Електронний ресурс]. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/Zb_bsph2021.pdf;

https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_spog_zb.htm (дата звернення 12.10.2025)

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації» № 684-р від 23.07.2024 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D1%80#n161> (дата звернення 12.10.2025)

10. Мудрак Р. П. Вплив російсько-української війни на глобальне та внутрішнє продовольче забезпечення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 3. С. 294–298. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-44>

11. Мудрак Р. П., Лагодієнко В. В., Демченко О. В. Економічна складова сталого розвитку сільського господарства України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2022. Випуск 101. Частина 2. С. 141–152. DOI: 10.32782/2415-8240-2022-101-2-141-152

12. Індеси споживчих цін на товари та послуги (до попереднього місяця) [Електронний ресурс]. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/ct/is_c/arh_isc/arh_iscm10_u.html (дата звернення 12.10.2025)

13. Market concentration [Електронний ресурс]. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Market_concentration (дата звернення 12.10.2025)

14. Кирилюк А. О. Методика оцінювання рівня концентрації та монополізації економіки. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 66–72.

15. Агрохолдинги України [Електронний ресурс]. TRIPOLI.LAND. URL: https://tripoli.land/ua/agrokholdingi-ukrainy?q%5Bcompany_categories_id_in%5D=35 (дата звернення 12.10.2025)

16. ТОП-15 агрохолдингів Україна 2024 [Електронний ресурс]. UBA.TOP, 25.06.2024. URL: <https://uba.top/agricultural-holdings-of-ukraine/> (дата звернення 12.10.2025)

17. Литвиненко Л.І., Пилипенко Г.М. Мікроекономічні засади дослідження концентрації. *Економічна теорія*. 2022. № 1. С. 9–15. <https://doi.org/10.33271/ebdut/77.009>

18. Титаренко В. Прямі методи оцінювання концентрації ринку. *Академічні візії*. 2024. Вип. 34. С. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13325010>

19. Herfindahl–Hirschman index [Електронний ресурс]. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Herfindahl–Hirschman_index

References:

1. Moroz, O. V., Logosha, R. V., Pidvalna, O. H. (2018). Description of the equivalence model of market exchange on the example of the vegetable products market of Ukraine. *Economy of Agro-Industrial Complex*, 25(10), 15–25. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201810015> [in Ukrainian].

2. Skrylnyk, A. S., Motienko, Ya. P., Miroshnichenko, T. V. (2019). Assessment of the consumer market capacity of goods and services in Ukrainian cities. *Effective Economy*, 1. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.50> [in Ukrainian].

3. Mikulanynets, S. (2021). Comparative analysis of market structure types. *Economy and Society*, 31. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-23> [in Ukrainian].
4. Dalyak, N., Naumenko, V., Lozynska, T., Busarieva, T., Kazak, O., Tolkachova, H. (2023). Econometric assessment of efficiency and volatility of the stock market in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(52), 150–161. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4110> [in Ukrainian].
5. Pihul, Ye. I. (2025). Methodological approach to assessing the efficiency of labor market functioning in Ukraine. *Current Issues of Economic Sciences*, 10. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15314496> [in Ukrainian].
6. PRO-CONSULTING. (2023, January 18). Market capacity: how it is calculated and what it is used for [Electronic resource]. <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/emkost-rynka-kak-vychislyaetsya-i-dlya-chego-ispolzuetsya> [in Ukrainian].
7. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2017, September 12). National report "Sustainable Development Goals: Ukraine" [Electronic resource]. <https://me.gov.ua/view/22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb> [in Ukrainian].
8. State Statistics Service of Ukraine. (2022). Statistical collection "Balances and consumption of main food products by the population of Ukraine" [Electronic resource]. https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/Zb_bsph2021.pdf; https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_spog_zb.htm [in Ukrainian].
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024, July 23). Resolution "On approval of the Food Security Strategy of Ukraine until 2027 and approval of the operational plan of measures for its implementation" No. 684-p [Electronic resource]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D1%80#n161> [in Ukrainian].
10. Mudrak, R. P. (2022). The impact of the Russian-Ukrainian war on global and domestic food security. *Bulletin of Khmelnytskyi National University*, 3, 294–298. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-44> [in Ukrainian].
11. Mudrak, R. P., Lahodienko, V. V., Demchenko, O. V. (2022). Economic component of sustainable development of agriculture in Ukraine. *Scientific Works of Uman National University of Horticulture*, 101(2), 141–152. <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2022-101-2-141-152> [in Ukrainian].
12. State Statistics Service of Ukraine. Consumer price indices for goods and services (compared to the previous month) [Electronic resource]. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/ct/is_c/arh_isc/arh_iscm10_u.html [in Ukrainian].
13. Wikipedia. Market concentration [Electronic resource]. https://en.wikipedia.org/wiki/Market_concentration [in English].
14. Kyryliuk, A. O. (2016). Methodology for assessing the level of concentration and monopolization of the economy. *Economy and Society*, 3, 66–72 [in Ukrainian].

15. TRIPOLI.LAND. Agroholdings of Ukraine [Electronic resource]. https://tripoli.land/ua/agrokholdingi-ukrainy?q%5Bcompany_categories_id_in%5D=35 [in Ukrainian].
16. UBA.TOP. (2024, June 25). Top-15 agroholdings in Ukraine 2024 [Electronic resource]. <https://uba.top/agricultural-holdings-of-ukraine/> [in Ukrainian].
17. Lytvynenko, L. I., Pylypenko, H. M. (2022). Microeconomic foundations of concentration research. *Economic Theory*, 1, 9–15. <https://doi.org/10.33271/ebdut/77.009> [in Ukrainian].
18. Tytarenko, V. (2024). Direct methods of market concentration assessment. *Academic Visions*, 34, 1–7. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13325010> [in Ukrainian].
19. Wikipedia. Herfindahl–Hirschman index [Electronic resource]. https://en.wikipedia.org/wiki/Herfindahl–Hirschman_index [in English].

Annotation

Solovei O.

Methodological aspects of the effectiveness of the agricultural product market

The agricultural market occupies an important place in the system of national sectoral markets. Therefore, substantiating methods for assessing its effectiveness is an important research task. The main indicator of the effectiveness of the agricultural market is its capacity, which is quantitatively expressed by the size of demand for the relevant products. Other indicators of the efficiency of the agricultural market include supply, prices, and the competitive structure of the agricultural market.

As a methodological basis for substantiating target volumes of demand and supply in the agricultural market and consumer food prices, it is advisable to refer to the National Report «Sustainable Development Goals: Ukraine» in the section «Goal 2. End hunger, promote sustainable agriculture»:

- Taking into account the russian-Ukrainian war, as a target benchmark for demand for agricultural products, it is advisable to focus on the planned values of indicators of access to balanced nutrition for all segments of the population for 2020;*
- Taking into account the russian-Ukrainian war, as a target benchmark for agricultural production, it is advisable to focus on the planned indicator of labor productivity in agriculture for 2015 and maintain a steady growth rate of agricultural production of at least 102% per year;*
- Given the current inflation rates caused by the russian-Ukrainian war, it is advisable to set a target benchmark for the «food price volatility» indicator at an annual increase in consumer food prices of no more than 109%;*
- Given the organizational characteristics of the domestic agribusiness and the number of its participants, it is advisable to use the Herfindahl-Hirschman Index to assess the level of concentration in the agricultural products market.*

Key words: market, efficiency, assessment, capacity, supply, price, competitive structure